

БИБЛИОТЕКА
А. С. Пушкин

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 294 (12994)

1985 чылдың декабрь 22, воскресенье

1925 чылда
үндүзүлгөттүң.

Өртүз 3 көпөк

БИИ-ХЕМ
РАЙОН

XXVI СЪЕЗДИДЕН СЪЕЗД ЧЕДИР XXVII

КҮШТЕРНИ МӨӨҢНЕВИШААН

Районун ажал-ишчилер доосту турар беш чылда СЭКП-ниң XXVI съездининг тодарагына көжүлдүңиз, социал-политиктик болгаш экономикалык сорулгаларының таламы биле планирлар боттандырып дөш ажал-ишчилер келгенер. Бо таламы биле чамалык ажаллар кылдынган чуталжы. Районун коммунисстер болгаш күш-ажылы чыккан коллективтер съезд журнун чутул документтерин бо хүнерде ханымы биле чуталжып көрүп, эртер чылдарда экономикада болгаш өскө-даа адырларда кошкок шийиреттинген келген айттырлар боттарын кичээлгенин мөөң-нел турары таварылга эвес. Улус ажал-агыл-ишчилер бүгү адырларынга өргөлел башкырылган болгаш ажал-агыл-ишчилер сайыраңгайдырлар, күш-ажылы организастарын өжкүдери, камналганы болгаш хумагалыг чорукту чедип алыр, бүдүрүлгө болгаш күш-ажылы саягыла-чурумун быжыргалар онча чутула айттырлар болуп турар. Чөдө ыңчан организастык болгаш маюса-политиктик ажал-ишчилер аңа чотумалыг арга-методтарын дөш-нел, өлчө моон соңгар тодарай сакшы салырыңа доосту турар беш чылдың кичээлдерин бисти хүлээндирип турар.

Район күрүңе сүт садарының беш чыл планын хуу-сазындам эрте күүсеткен. Мал чени болгаш тарва кууларын, картофельдиң болгаш иогаларың дүжүдү мурундазындам элээн өскө, иштиниң малыңа чен белекелди өжкүдери. Улет-нур бүдүрүлгелери беш чыл планын күүседип турар. Ту-дугуларың улут-хуузу ба-за улут, социал программа боттанып турар.

Эрттен чылдарда район-нун экономикада болгаш социал көжүлдүңизге улут чаартылгалар болган. Бүдү-рүлгениң, чоңуң амыдырал хандырылганың, култур-нун чутула объектилерин туткан. Чүгө бо чылын беш чыл «Кызыл тараачын» совхозта мал азыраар Шивилг комп-лекция ажаллада кирген. Районун совхозтарыңа бо чылдарда чаа техника хей өмөшкөн.

Чоңуң амыдырал ханды-рылганың база өжкүдөн. Аңаа хамарыштыр элээн ажал-адыр кылдынган. Чыжээлэрге, чер иштиниң ханы хемчээл-диг културнун чурттагы-лыг элээн каш суурларда кылган. Хой ажал-агыл-ишчилер «Эрбес» совхоз тургустун-ган. Ленин өрдөңгү «Кызыл тараачын» совхозтун төп суу-ру чаартың, он бирги беш чылда аңаа бир чаа квартал өмөшкөн. Зеления кудумчу-лунда чаагайжыды туттуңа чуртталга бажыңары шөй-лүп чоруткан.

100 чылын мырнын чы-чаа байырлап өрттирген Ту-ран хоорайның дугайында каш өсө. 1945 чылда хоорай-га баштайгы МТС үндөңгө-түңгөн турган, ам оң бааза-зында районун Сельхозтех-никызы — амгы үнүң улут бүдүрүлгези тургустунган.

Шагда ийн-де кудумчулуг суур турган хоорай чыл кел-ген тудум улам сайырап оран. Он бирги беш чылдың дургузунда хоорайның чаа-гайжыдылганыңа болгаш чуртталга фондузун септэ-ринге 2 млн. хире рублдин үндүргөн.

Партияның социал-эконо-миктик программасын боттан-дырганың ачызында хоорай-ның даа, кездэ-даа чоңуң амыдыралың материалдыг чаагай чоруу бедип, оларынч боттанып турар.

Орбитаның «Салют-7» — «Союз» эртем-шиңчилел комплекзинге космоска ужу-душкуну чедипкиңиг боттандырганы болгаш оң-биле кады эрес-дидим база маадрылг чоруун күрүскени дөш Совет Эвилелиниң Маадыры элээн Владимир Васютинге Совет Эвилелиниң Маадыры атты тымысышаан, ону Ленин орден-биле болгаш «Алдын Сылдыс» медаль-биле шаңнаар.

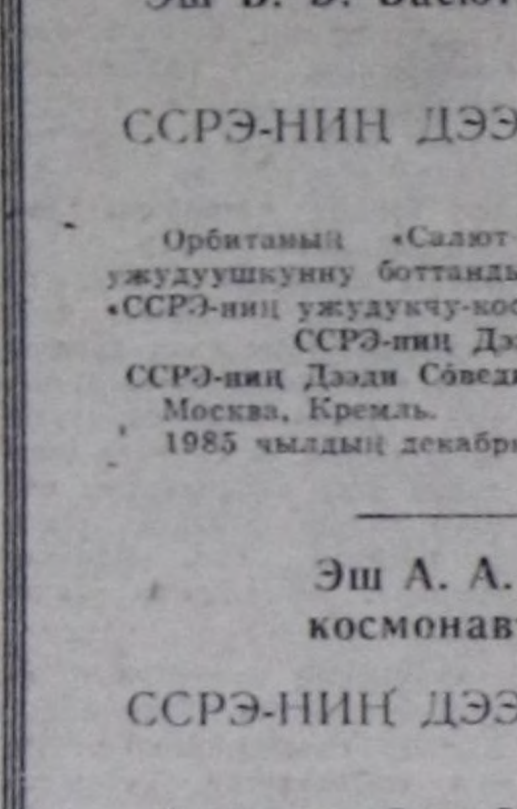
Ниятинин малын чылдың дөрт өргүлдөңиз ажаап карактаары белеп эвес аялы. Кандың-даа мал оңча-мендэ ээли, күш-дөңдөң болуп дөш хөй-лө кижилер үлүү кириштирер. Хойжулар, саянчылар, ийек кадарчы-лары, бызаа ажалчылары, мал чениниң белекелчилери — шунту-ла өлчө сакшы салыр.

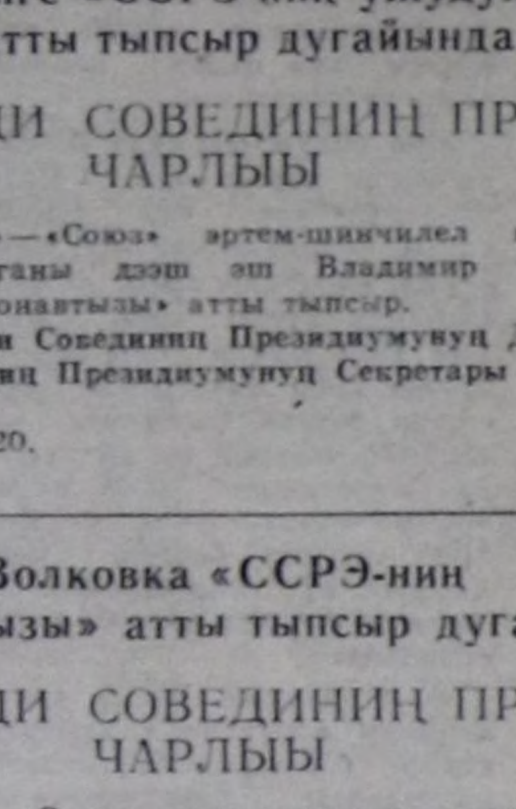
«Кызыл тараачын» совхозтун бызаа ажалчымы, ол ажалыңа чорби ажал чыл болган, арга-дуржулаң-даа беден. Иван Павлович ЭЛТЕКО — ол-ла совхозта механизатор, даанган ажал-херээ дөш кездөдө сакшы аарып чорур.

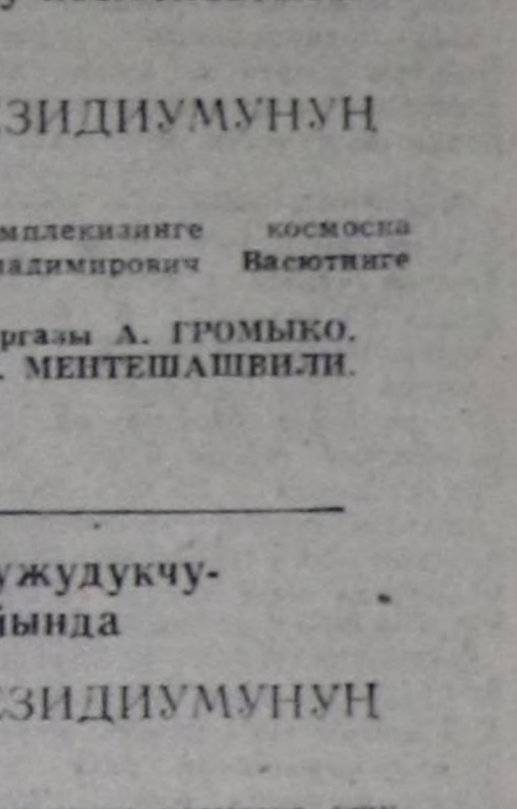
Эртен чылда мал кыштаглаашкымыңа үрө-түңдөңг эки ажалы дөш оларын УАЧД-ниң хүлөр медальлары-биле чокта чаа шаңнаар.

Эртен чылда мал кыштаглаашкымыңа үрө-түңдөңг эки ажалы дөш оларын УАЧД-ниң хүлөр медальлары-биле чокта чаа шаңнаар.

Эртен чылда мал кыштаглаашкымыңа үрө-түңдөңг эки ажалы дөш оларын УАЧД-ниң хүлөр медальлары-биле чокта чаа шаңнаар.

Эртен чылда мал кыштаглаашкымыңа үрө-түңдөңг эки ажалы дөш оларын УАЧД-ниң хүлөр медальлары-биле чокта чаа шаңнаар.

Бөгүн — Энергетиктиң хүнү ЧУРТТУҢ БҮГҮ ЭНЕРГИЯЗЫ

Саан-Шушенск ГЭС-тиң сөөлүг, ону агрегатының ротору туржунда салдырган. Курск АЭС-те бир миллион кит-ш күжүлүг дөрткү энергоблокту ажалладып эгелзэн. Бо дөдөгө Энергетик хүнүңүг бүдүрүлгө оң адырның бүдү-рүлгелерин болгаш туудуларын кзон турар хөй саныг медээлерин чүгө ийн факт-тыр. Ыңчалжак олар-да совет энергетиканың 1920 чылдың декабрь 22-де эгел-зэн, ам 65 чыл болган төгүдү бүрүн мөөңселин сыйкы-кен дег. Ол хүн Россияны электржидериниң ленинчи пла-нын (ГОЭЛРО-ну) хүлээп алган Советтерниң VIII Бүгү-россия съездин ажиттыңаң.

ГОЭЛРО-нуң — ленинчи программаның амыдыралга боттаныгының, чурттуг энер-гетика күчүңүң дугайың ССРЭ-ниң энергетика болгаш электрфикация министринин элери олакчылы А. Н. Ма-кукин СЭА-ның корреспон-дент-биле ССРЭ-ниң чалгыс аай энергетика системаның топ диспетчер эреселине ужурашкан, чуталал берген. Диспетчер төвүңүг улут за-лыкның чартың төгөрктией өлзөк картада ажаллап ту-

радып турар болгай. Ону бот-тандырыгыңа он ийги беш чылдың үлүү калдыг болу-ру?

— Чурттуң көжүлдөңизиниң Кол уламышкынының төлөвилелинде 1990 чылга чед-дир электр энергиязын бү-дүрүн 1840—1880 миллиард киловатт-шак чедирини тө-лөвлөзөн. Бо таламы биле чурттуң Европа кезонго бол-гаш Уралга атомнуг улут станциялары, а чөн деис-козлөргө — 4—6 миллион киловатт күжүлүг чыгылгыч электр станцияларыңа база гидростанцияларыңа тударын уламчылаар.

Беш чыл дургузунда Смо-ленск АЭС-тиң ийги эөлзөн, Калинин, Крым, Черобиль, Запорожье АЭС-териниң тууду доостур. ССРЭ-ниң чалгыс аай энергетика системаның кыңгалыңа чаа «атомнуг хүнүң» — Татарниң, Рос-

товтун, Хмельницкийниң, Ровнонун АЭС-тери чырып ке-лир.

Төпчүткен чымылдыга та-ламы биле бистиң чуртувус делегейде бирги чери эөлзөп турар. Бүгү адыра дег, сөөлүг чылдарда ЧЭТ-терин күчү-шылды дымка улгаткан. Он ийги беш чылда төпчүт-кен чымылганы улам кал-бартыры төлөңдөттинген. Манча чымылгыч станция-лардан айтыла, бойдус чы-мылгыч, хирлендирбес чы-мылгыч хандырылганың атом-нуг станцияларыңа тудары чаа уламышкыны алаар.

Хоорай Советиниң депутаттарыңа

1985 чылдың декабрь 25-те, 15 шакта, СЭКП хооромунун хуралдар за-лыңа хоорай Советиниң сессияы дараазында хүп айттырларын болу:

1. Кызыл хоорайны 1986 чылда экономикада болгаш социал көжүлдө-ңизин планнаын аугайы база—1985 чылдың пла-нын күүседип турарың дугайы.

2. Хоорайны 1986 чылда бөдөңдөң дугайы болгаш 1984 чылдың бөд-өңдөң күүседелиң дугайы.

Хоорсеттик күүсүмө.

Т. АККУРАТОВА.

Беш чыл
болгаш бис

мал чок дээр,
арыпкандыг нэг
дээр дээр хөөдөн
хүл. Совхозтар-
даадаа мал хими
ону агаа чыт-

тогна сут садар план бөлүк
боттайрымын кырында кел
Сут. Ук коллективтик СЭКП
Сут-Хөл райоумунун, ра
түүсүмүнүн, келсе ажал-аг
ажылдакчаларына проф
ажил райоумунун болгаш
ВЛКСМ райоумунун шилчир
Кызыл туту-биле шанинаты
ын таварыга быс. Бичмал
ажылдан туур уаустун
ажылдарына, дыштаны
рынга болгаш уруг-дарын ки
айдарыгеринче тарыхчалы
байлалды туругуары негетти
нип туур.

Ук фермада көрмөдө
ажылдавай турар. Ош

МАЛ ЧЕМИ ЧЕТЧИР ТУРДА-ЛА...

болгаш кырган тырбайн, доду ажыгла
уска соокта дычугула.

«Шын» болгаш «Ленин»
гун чарыштыг
Октябрь 30 чы-
оозукчу чылда
болгаш дүк са-
нинарны күүс-
се хире аларга.
тагалашкынында
орук солунарыны кат-
кан рейд бригадалы Сүт-
районун ийн совхозу
мал кыштагалашкыны
байдалын тынап көр-
кыштагалашкында шыны
чептестер барын алерет

бар. Кормөчө
Былга кылазы-
кылга системазы
и. Во ажилдар-
урган бригада
каган.

кенин четчирчыл-
гунимен. Кара
совхозтун хой-
ни Сат. Тваар-
болгаш «Ок-
мыдан» Калча-
ларынын кода-
нур хойларга не-

М. КУУЛАР — «Октя-
30 чылы» совхозта профес-
ларга;
Ш. КУУЛАР — «Ленин-
орук» солунуун корреспон-
дентини;

3-кү арын 1985 ч. декабрь

Шүлүктөр кыдыраажындан

БАРЛЫК-ХОВУ

Хилең аяк көк-ле хүлүс
Кижик хөңү база элден;
Шары мунга, чортуу
чоран
Шагы сактып, ужу ор
мен.
Мандан белиң бора куну
Мандан орна бараан
үзөр.
Бара-бара улам херлер
Барлык-Хову тамы-дыр он.
Бодан-бодан олурарга,
Боранымда кончугу
болбайт.
Аза берсе, кижик канчаар
Аштан-түрөп чүңү көргөй...
Төктүр сайлыг хаактыг

МАГАЛЫГДЫР

Өөрүңгө чүдөшпөс идик-хептиг,
Өскөлөргө дөмөшпөс дурт-сыныг,
Кылдырар башкаларга болуруңга,
Кылдыр ишке жикпөс деп санап чордум.
Оюн-тоглаа димителген кезеңдерде,
Оолдар сенден оспаскарап чыгат турду.
Кара-ла бо бир-ле кезең чамы-биле,
Каржып эртин, тамырай баар чактым.
Дозу, буюу чыпчыгылаан аялчың хеп,
Дозу кара шайыңды улам каастады.
Чалгынар дег белиң берген туугларай,
Чалгыңдыг дег чарам чагай чамы оруң.
Шак ол хүдөп жөлөшкүчү бүдү хөлсөй,
Салгымыга дүзүрүшкүчү тыптып келсөй.
Мынчага дээр билер кылмыс сен көргөсөй,
Мынчага чүрө аймап чоругу апарган мей.
Ажылыңдан келеринчи бүдү манай,
Орун орта ара дозун тууракар мей.
Аас-кежиниң чүгөсө чамыңга дег,
Оолдар, кыстар өөрүңгө сөлөксөз мей.
Шалкың дужар хостугу үе үр-ле дилең,
Сөөлүңдө эртеринен болган чордум.
Сокхоуусу туугуңу оол-биле,
Соругдаалай берген чордун, магаңдыр.
М. МАДОН.

Республиканың харылзаа
ажыдакчыларының уран
чүүл көрүдөсүнө Чадаана

Кожаларым-биле инда-хаа
менди солчуп эртер боордан
башка, чогуу ханылап
чоокшалапшаан бис. Билчээ-
даа оларның ажыдап тур-
ар черин кончугу эки билер
мен. Устүвүсте Успес-оол
соххогун төп складымды
өргөлдөдүм. Адамыста —
Албас-оол суурда магазин
салдырды. Ол ийн ко-
жаларының холдарында ка-
ра сумкалар халаңайнып чо-
руур. Эртен көргөсө, ол су-
малар ээлериниң холдары-
нда чинги аажок көстөр, иш-
ти куруг, ийн быкты соол-
бургай чоругу, а кезеңлик-
тей бүдү көр болза, үрүп
каан шары шымын дег,
дарыя берген болур.

Уругларым нези кожалар-
ым-биле хөдчөк наймал-
дыг. Кызыл-кыймыл аразында
кожаларыңа бара каапкан,
оларын мактап, аажок хө-
дөс чоругу. Бо улаада бээ
ажылыңдан келгеш, бир аяк
шай пактай каапкан, чап-
ныккан аайы-биле кожалары-
ңиче мый болду. Улавай
дедиң чедип келди. Оон ар-
ким хөдөгелит кара булут
дулапкан дег, арай ширини
ун-биле чугаалайп эгелей
берди:

— Улустун ашактары ал-
бастан ап шыдаар, чивестен
чип билер боор чүвө-дир.
Кожаныс Албас-оолду көр

667000. Кызыл, Шетинки болгаш Крайенко кудумчуу, бажың № 3, Телефоннары: редакторун 2-24-63, редакторун ораакчыларының 2-35-24, 2-23-54, харымсалдагы секретарының 2-23-35, секретарының 2-23-35, партияны амыралы болгаш устүрүс кидилтериниң 2-31-75, пропаганда болгаш совет тургузуу кидилтериниң 2-37-13, чагаа кидилтериниң 2-41-27, информация кидилтериниң 2-20-60, культура кидилтериниң 2-23-54; көзө ажал-агы кидилтериниң 2-21-47, корректорларының 2-27-41, бухгалтерияныкы 2-12-45, солун келбей барганга 2-32-75 телефончо долгаар.

Тыза АССР-ниң Ном үлдүрер тер, полиграфия болгаш ном садымын хөдөктериниң талазы-биле хуруус-комитетиниң типография, Кызыл, Шетинки

болгаш Крайенко кудумчуу, бажың № 1,

ТС-00283

ЭМЧИ-ДЕКАБРИСТ

1825 чылдың декабрь 26-да (14-те) декабристтерниң тура халымшынын Россиянык политиктиг хөгжүдөүчүлүгү чорудулазды белеткөө турган.
Декабристер Россияга революшчу организацианы эң-не баштай тургузуш, политиктиг программаны ажыдап кылган болгаш хаанын-көпөстөй тургузуга удуз ажык хөдөлүшкүнни боттандырган.
Декабристер XIX чүс чылдың революшчуларының улуу салгалын кижикткен. Революшчу демисел чоруну дөңгөсөө чокка болдунмас дээрин боттарының кады-берге дуржулазды-биле олар көргүскөн-нөр. Декабристерниң бирөөнүн дугайында моон адаанда парладымыс.

1825 чылдың тура халымшы уургайларында шөлүгө тур-
кымын соода элөөн каш
эмчи-декабристер иштеп сү-
рүшкүнерге таварып тур-
ган. Оларның иштинде эң-не
көсү кижилериниң бирөөн —
Медикохирургия академия-
зын кижикткен, Украина-
га армияның штаб-офисин
Ф. В. Вольф турган. П. И.
Пестельниң рекомендация-
лыг доктор Вольфту Муруу
чүк инитилериниң кижигү-
нүгө хулап алган.

Ф. В. Вольф еске-даа дека-
бристер-биле кады Нерчинск
гай.

Хаанын айтмышкын-би-
ле сонгаз чок кылдыр тур-
ган кара-бажыңга Петр за-
водууну туттурган ажыкчы-
нарын хоруткан каанында
доктор Вольф хамыкты му-
най удузларыныкын иде-
реткенериниң бирөөн болган.
Шак ол алу кара-бажың-
ның дугайында медээ хай-хей
декабристер-биле төрөл-дөр-
гүл аайы-биле харылзаагы
кижилерге база дыңналы хо-
на берген. Килеңөөнүн
хаймыкты үнөм, ыччанга...
кара-бажыңның сонгазын кы-
лар ужура таварышкан.

Фердинанд Богданович
Вольфту чагай сөткүлдүг,
эки мөзү-шарының дуга-
йында тоолуруга чуртаалар та-
рай бергилөөн, оон дыма хө-
йүн декабристерниң мемуар-
ларында бижөө. Ол — кым-
да-да дуза чедиреринден ой-
талаайын чорал, декабрист-
терни-даа, тус чериниң чурт-
тачыларын-даа эмнеп, Си-
бириниң чыккылаа соогунда

таанымдарга сүдүрүп ал-
гаш, аарыг кижилерге чедип
турган. Сибириниң бүгү бу-
дундарында кижилер көп,
ааа эмнедип турганар.
Бир-ле катта Петров заво-
дуну плаз-майору О. А. Ле-
парский (Нерчинск уургай-
ларының комендантыны тене-
рал-майор Р. С. Лепарский-
ниң чөөн) үр болгаш аар
аараан. Доктор Вольфтан ол
дуза дилөөн, ыччанга Фер-
динанд Богданович ону сеги-
ди эмнеп каан.

Докторун арыг сөткүлдү-
ниң дугайында чугаа чоңга
тай бергилөөн. Иркутскке
алды казар чер ээс бир бай
кижиниң кадынын өлүмдөн
ол камтаала, ааа өөрүп чет-
тиргениң дөмдө кылдыр
эмчиге: бирөөнү шай кут-
кан, бирөөнү — алдын са-
лып каан ийн саваны дөмгө
бай сунган. Фердинанд Богда-
нович чүгө шайлыг саваны
алган.

Ф. В. Вольф Сибирде ал-
дын казар уургай ээс бир

Төөгүдөн

байы аарымдан сөткүтөн.
Ону өскө эмчилер эмнеп ча-
дап каан турган. Дөмгөн се-
гий бергеш, Фердинанд Бог-
дановичке 5 муң акшаны
халташ чорутушаан: «На-
йралды дөмдө кылдыр мо-
ну албас болуларга, өчө ок-
таптар мен» деп бижөөн.
Вольф акшаны албаан, ыч-
чанга хай акша өчө окта-
тыган. А доктор боду шы-
рак эт-сеп-даа, бай төрөл-даа
чок кижиге турган-ка болгай.
1835 чылда ол Иркутск ча-
нында Урик суурга чурттаары-
биле кара-бажыңдан үнгөн, а
сөөлү чылдарда Тобольскиге
чурттап, кара-бажың чериниң
эмчигиниң хулаалгезин күөсө-
дип турган. 1854 чылда, 58
харлымында, хосталгаже үн-
еринге чедип ийн чыл артка-
ла, ол мөзүн. Бирокко хоор-
айның бүгү чоңу эмчиге
сөөлү өрүкчө үлөөн.

В. П. КОТЕЛЬНИКОВ,
профессор.

«РЕВОЛЮСЧУ АЛДАР»
НЕДЕЛЯЗЫ

Чыргалады ортумак шко-
лага партия эге организациа-
зын удузтулазды-биле ы-
дыг неделенин солун кыл-
дыр организастап эрттирген.
Неделениң бирги хүнүндө
школалар Октябр револю-
цияны өрденит, РСФСР-ниң
школалары алдарың баш-
кызы Адыла Бадурмеева
Маскыр-биле болгаш күш-
ажылың хоочунары Ш. Се-
рен-Шижит, М. Матсыл, Б.
Дензин олар-биле ужураш-
кып, колхоз, совхоз будурулгезин-
ге оларның канчаар ажы-
лап чоразын сонугурап ды-
нааңнар. Амгы салгал дөш
оларның ажыдап чораш
үндүргөн күжү, төккөн дери
халас барбаан. Эки кылган
ажыл — элеч-чипте алдар.
Оларның солун чугаазы ком-
мунизм тургузуучуларының
— келер үениң салгалчы-
ларының сөткүл-савыгына ар-
тар.

Дөңкү хүндө башкы Т.
Балданың удузтулазды-
лыг тыла дөш кезеңини ор-
ганизастап эрттирген. Оон де-
виз — «Мөө Төрөн чуртун»
ССРЭ, ТДЛТШ-ниң дыл
болгаш бижик секторунуң

эргелекчизин, филология эр-
темириниң кандидаты Я. Ш.
Херте ааа киржиң, школа-
да тургустунган «Чодури-
ка» деп чогаалдыг кызуу-
нуң ажылың үнелдип бер-
ген. Ук клуб тургустунган
чаа-ла үш чыл чедип тура-
да, ажылы эки. Планат-
тыңан хөмөгчлөр күөсөтти-
мейн барбас.

Бо чикетиг болгаш оон-
да еске темалар неделелер-
ниң школаларга эрттирер
ажыктыг, өөредилгиг. Неде-
лени эрттирер тура, башкы-
лар коллектив СЭКП-ниң
сөөд мурунуң документле-
риниң телевиделериниң
ужур-утказын үстүк класс-
тарны өөреникчилерге та-
йылдырлаан.

Бо хүнерде агитатор, лек-
тор, пропагандист башкылар
боттарының агитаторалы-
га сөөд мурунуң бо мате-
риалдары өөредип турар.

Е. ЧИНМИТ.

Чылдар болгаш кижилер
ХЕВИСТИ-МААДЫРГА
ТУРАСКААТКАН

Совет Эмчелерниң Маадыр Дүйшөңкүл Шопо-
ковка тураскааткып, оон кадым Керимбюбонуң
аргаан хөвиңиниң чечетери казан-да оймас.

1941 чылдың күзү түдүк
турган. Москваже баар Ду-
босово орук белдиринге
фашист тааныларының өрттир-
бөөн чөзбө сес панфилов-
чуларың эрес-маадырлар
чорунуң дугайы бүтү тур-
ка тарай берген. Маадыр-
ларның бирөөн — кыргыз
улустун алдарың огул Д.
Шопоков болган. Ашааның
эрес-маадырлары-биле өлгөн-
нүң дугайы амынаш, оон
кадым аажы-шүңгө ала-
нып муңгалаан. Бодунуң
эрес-дидим күш-ажылы-биле
дайынган өкөөн мөгөн алыр
деп шыртырлап алган. Суур-
нуң кыстарында комсомол-
чулар бригадалың ол тур-
гусуан. Кыстар бир георга
ошаптыр баштайгы чыла-
120 центнер, дараалында
чыл — 170 центнер сөөд
өстүрүп алган. К. Шопоков-
ның күш-ажылы тилелге

дери ашааның эрес-маадыр-
лар чорунуң уламчыла-
кын болган. Төрөн чурт
ааа Социалисттик Күш-
ажылың Маадыр деп бе-
дин атты тыыскаан.
Амгы үдө күш-ажылың
ол хоочуну Шопоковтуң
ады-биле адаан хоорайда
чурттап, уругларының бол-
гаш уругларының уруг-
дарының кичээлгезинге, са-
гыш салгышкына бүгөт-
кен чурттап оор. Хосту-
үлөрүндө кыргыз хөдөө-
нөриң уран-чешер ажылы
уламчылап, хөвистер ар-
гыр. Оларның эң-не экини
— бодунуң ашаанта турас-
кааткан.

Шопоков,
Кыргыз ССР,
СЭТА-ның корр.

Сонуургактарга

ДАШТАЛГАН АРГА-ЫЯШ

Таджик ССР-ниң геология
институдунуң палеобота-
ники миллион-миллион
чылдар бурунгаар чер кы-
рынга ескен арга-ыяш иш-
тинге сөлүстүрөөн. Элөө
каш чыл бурунгаар Ягноб
хеминиң уундан таылап
дашталдыр кадып калган
үңүштерин амгы үдө ту-
скай шинчилеп турар. Дино-
заврлар үзүниң үңүштери
болгаш агаар-бойдузун улам
долуу-биле билип алыр ар-
ганы ол берген.

Үңүштерин дыма хөйүндө
баштайгы турган байдалы
хөвөөр арткан. Даг ийлер-
ниң иштинде дашталып ка-
дып калган ыштарын ун-
нары тода көстүп чылдар.
Ыштар карттарының хөвө-
ри безин хөвөөр артып кал-
гылаан. Ындыг ыяшты олу-
ра хирөөлөөш, оон чыл са-
нында өлүмүрүнүн дырал-
чынарын чинги-биле санап
ап болур. Харын-даа сыры
«ескен» калбак бүрүтүг бе-
дик ситенер болгаш папо-
ротниктер таварышкылаар.
Ааа ыяк болгаш чылдыг
агаар-бойдуска тааржыр
үңүштерин ыччаар үңгөн
эрте-буртуң үлөрдө ук
чериниң агаар-бойдуу амгы

Австралиянык эриктениң
агаар-бойдуу ышак турган
кылдыр сагыдылар. Палео-
ботаниктер нинити-биле
үңүштерин бежен аажыг хө-
вөрдө тыпкан болгаш
бизни алганар. Оларның
иштинде амгы үдө бөкбөр-
зекте чиде бергилөөн, ша-
шаанда турган хөвөөр ыш-
тар база бар.

Ол черге миллион-миллион
чылдар бурунгаар болган
бойдузун халаан, ук арга-
ыяштын хөвөөр артып кал-
гырында идик болган деп спе-
циалистер санап турар. Ша-
шаанда ааа дагдан баткан
улу көшкөңи хал-дажы,
дой-доураа дескиндир бу-
гу үңүштерин дуй басырып-
кан. Агаар кирбестөөнүндө
арга-ыяштын үңүштери өс-
пей, дашталып кадып кал-
гылаан.

Эртемендериниң көргөн
чүдүлдериниң амдымында
чүгө эгес ол болуп турар.
Казымшкынары моон соң-
гаар уламчылар дөңи со-
лун, харын-даа манавазы
ажылышкынары бөөри
магат чок.

Ю. КУШКО,
СЭТА-ның корр.

МЭЭҢ УЛУГ ОМАШТАРЫМ

Ленинградта слесарь Вик-
тор Тужилов ийн чүс ажыг
омашты чымы алган. Олар-
ны аразында молдаа, бело-
рус, украин, прибалтика,
грузин болгаш РСФСР-ниң
дыла хөй крайларының, об-
ластарының улустарының
болгаш даштыкы чурттар-
ның омаштары, шүүрлери
бар. Эң-не бодун болгаш
омазай кылганы-биле Тыва
АССР-ден алган шүүр-омааш
ылгалып турар. Ону чинге
талалардан өрүп турган
кылган. Хөмөөлү улу,
касталагы чараш омаашты
хоорайның № 4 шалажыр-
лар автортраспорт будурул-
гези эң ажалдык дөш
Тужилова тыыскаан.

Автобудурулге омааш-
тар-биле ойнаар ансамбли
организастаан, слесарь боду
нда киржиң турар. Бир кат-
та концертке ойнап турда,
омааштың бирөөн үрели
берген, ам аар омааштар-
ны Тужилов ап алгаш чо-
руур апарган.

Слесарь омааштары бот-
боттарында дөш аяк кы-
дыр аде кылды турар, ша-
кынд омааштарың саны
46 четкен. Мастер авто-
мобиль хөвө-биле холбайып
болганы-биле омааштарың
слесарь хөвө-биле дөш-
тер-хөвө-биле дөш-
тир кылган.

Э. УСМАНОВА,
Ленинград.

ТВ

ДЕКАБРЬ 22-ЛЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — «Уе» 8.40 — За-
риадже, чыскаалыңар!
8.55 — Кичаар аштыгай
турар бис. Ленинградта
дамчыдыла. 9.25 — «Спорт-
дотон» 51-ги тиражы. 9.35
— «Будильник». 10.05 — «Со-
вет Эмчелерге баралы бооп
тур мен!». 11.05 — «Калык-
шы». 11.50 — «Эртеңги поч-
та». Музыкалыг дамчыдыла.
12.20 — Бөгүн — энергетика
хүнү. 12.35 — «Көздөң
дамчыдыла». 13.35 — «Музы-
ка киносу». 14.05 — В. Ле-
гентов — «Элге Пинаф». 14.30 — «Моссосет ат-
тыг үлөтүрүп театр-
лык шива. 15.55 —
«Аян-чорукчулар кызуу».
16.55 — «Нить времени».
Фильм-концерт. 18.00 — «Де-
лети балалынын дошуды-
ла». 18.45 — «Музыкалыг
нер: «В яране горит огонь».
«Храбрец — Удалец». 19.30
— «Элечек сонда». Энерге-
тик хүнүгө тураскааткан
байылыг концерт. 21.00 —
«Уе». 21.35 — «Төн теле-
дөңгөн» «алды фондуу-
дан». СССР-ниң улустун ар-
тын А. Гривон. 22.35 — 22.45
— «Мелодия».

НИЙТИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — Зарядка. Чыс-
каалыңар! 8.15 — Чурк бу-
рунда хүн. 8.30 — Орус
чугаа. 9.00 — Ритинг гимна-
стика. 9.30 — Энергетика
хүнүгө. «Атомная энергетика
СССР». Эртең-иптердег
фильм. 10.00 — Л. Бетховен.
Фортисано, скрипка болгаш
инструментальне концерт. 10.40 —
«Вилдигиң-даа болза, элде-
тиң». 11.40 — Эстоң теле-
дөңгөнниң программасы. 13.05
— Улусту чогаалдыг дуга-
йыла телепрограммаларың
VI делегей фестивалың «Че-
лесте». «Болыңа п е музы-
ка». 13.30 — «Прощай, ста-
рый мир». СССР-ниң улус-
ту артың. Ю. Никулинниң
киржилер-биле фильм-кон-
церт. 14.45 — Аар атлетика
талазы-биле СССР-ниң чемпи-
онады болгаш кубугу. Ленин-
градта дамчыдыла. 15.05 —
Баскетбол талазы-
биле СССР-ниң чемпионады.
«Спартак» (Ленинград) —
«ВЭФ» (Рига). Ленинградта
дамчыдыла. 15.55 — «Бис-
ти-биле кады кыл, бис ыш-
кан кыл, бистен дөңсө кыл».
ГДР-ден дамчыдыла. 16.55
— «Тени исчезает в полдень».
Челл сериалыг уран-чечен
телефильм. 6-ты сериалы.
«Грудица зима». 18.05 —
Шыларангай совет композитор-
лар — Ленинни шаңала-
дың лауреаттары. Р. К. Ше-
ли. 18.45 — Бистин корес-
понденттерине чугаалап
тур. 19.15 — Ону шыдаар
силер. 20.00 — «Тамчыктыг
удунар, каштар!». 20.20 —
Баскетбол талазы-биле СССР-
ниң чемпионады. «Динамо»
(Новосибирск) — ЦСКА (Ри-
гадан дамчыдыла. 21.00 —
«Уе». 21.35 — Тенис. Дэвиз-
тик кубугу. Тянчүз. ГФР-
ниң шилдик командасы —
Швейцария шилдик коман-
дасы. ГФР-ден дамчыдыла.
22.40 — 23.25 — Аар атлетика
талазы-биле СССР-ниң чемпи-
онады болгаш кубугу. Ле-
нинградта дамчыдыла.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

агаар

Республикада чугаа булут-
таар, хар чабас. Агаарның
температуразы дүңе 33—38
градус, хүндүс 23—28, ха-
зылга дүңе 36—38, хүндүс
23—28 градус соор.

ТЕАТР

«НАД СВЕТОМ ВОДО»
деп (ийн кезектиг) шив бо-
лур.
Этелери 19 шакта.

Кино

ДЕКАБРЬ 22-ЛЕ
«НАЙРАЛ»: «Кисебөр-
ник» 9.30, «Кто вы, доктор,
Зорге?» 11.00, 13.50, 16.40,
19.30 шактарда.
«ПИОНЕР»: «Этот негодный
Сидоренко» 9.10, 12.30, 15.50,
«По законам военного вре-
мени» 10.40, 14.00, «Кто и
как?» 17.20, 20.00 шактарда.
«ВОСТОК»: «Хищник»
11.00, «Сто дней в Палермо»
12.20, 14.00, 15.40, 17.20, 19.10
шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Самрат»
14.00, 16.20, 18.50, «Прикляче-
ние Робинзона Крузо, мо-
рака на Норка» 12.00 шак-
тарда.
ДЕКАБРЬ 23-ТЕ
«НАЙРАЛ»: «Ба-ва»
9.30, 11.20, 13.10, 15.00,
16.50, 18.40, 20.30 шактарда.
«ПИОНЕР»: «Девочка
ищет отца» 9.30, 13.10, 15.00,
«Дикое лебеди» 11.20, «Про-
шай, лезвие лета» 16.50,
18.40, 20.50 шактарда.
«ВОСТОК»: «Остров сокро-
вищ» 11.00, 14.30, «Зимний
вечер в Гаграх» 16.20, 18.10,
20.00 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Кто и как?»
14.30, 17.00, 19.20, «Ученик
декаря» 11.00 шактарда.

Солун неделяда 6 катан

үңер

Чалгы № 3194.